

LOSONC

Magyarok száma: 2660 fő (2011)

1. Földrajzi fekvése. Losonc város Nógrád vármegyének felső részén 191 m. magasságban fekszik.

2. Története. Nevét a hagyomány szerint a lósáncoktól vette, melyekben a régiek marháikat, különösen lovaikat tartották. Mások szerint a magyarok és tótok közti határvonaltól (Lucsenyecz=választó) vette volna nevét. A monda szerint a hajdani város nem jelenlegi helyén, hanem Videfalva községhez közelebb, az úgynevezett Ebháton volt építve.

A történelem a városról legelőször 1128-ban emlékezik meg, amidőn Losonczi Lambert nádor L.-on a boldogságos szűz tiszteletére erősített templomot építtetett és L.-ot adományul kapta. Ez a templom akkor sokkal kisebb volt, mint most és Giskra huszita vezér akkor nagyobbította meg, midőn Hunyady János seregét Losonc mellett szétverte, a gácsi várat és az egész vidéket elfoglalta. (A templom 1849-ben elpusztult.)

Hajdan ez erősségben tartotta Nógrád vármegye gyűléseit, különösen mikor Fülek várát a törökök lerombolták s onnan a vármegye székhelyét és levéltárát Losoncra, tulajdonképpen e bástyába tette át.

A városnak már az első magyar királyoktól is voltak szabadalomlevelei, de ezek 1622-ben, midőn Losoncot Bocskay hada elpusztította, elégték: azonban hűségeért I. Lipót a város számára egy okiratot adott ki s abban Losoncot minden kiváltságos jogaiban megerősítette.

Sokat szenvedett L. a husziták korszakában 1433-tól 1452-ig, midőn Giskra János cseh és huszita vezér Gács várában lakott, Hunyady Jánost 1451-ben L. alatt megverte és L. várát leromboltatta; továbbá sokat szenvedett a Bocskay, Bethlen, Thököly és Rákóczi felkelése idejében is, még többet a török hadjáratok alatt a divényi, szécsényi, füleki, egri és nógrádi basák zsarolásaitól. II. Ferdinánd alatt Bethlen Gábor idejében 1622. nov. 3-án Széchy György hadának kapitánya Krasznahorkai Andrásy Mátyás ostromolta meg Losoncot s midőn azt bevette és vagyonától megfosztotta, még 3000 forintnyi sarcot vetett ki a városra, 130 lakosát a piacon kegyetlenül megölette s végre a várost felgyújtatta. Bethlen Gábor Besztercebányára vonultában a birtokába került magyar koronát nov. 3-án ért pusztulás emlékére, midőn a város csaknem teljesen elpusztulva végnyomorba jutott s minden részvét és segélyezés nélkül hosszú időközön keresztül volt csak képes önerejéből feltámadni, vette fel pecsétjébe címeréül a gyermekeit melle vérével tápláló phönix madarat. 1719-ben a pestis 1300 embert szedett áldozatul.

A református egyháznak rég időtől álló és virágzó főiskolája volt, melyben minden felsőbb tudományt, 1832-től a fizikát, sőt 1834-től a jogot is tanították. E főiskola több család adakozásaiból és alapítványaiból alakult s igen szép és nevezetes könyvtárral, régiséggyűjteménnyel és fizikai múzeummal bírt.

1847-ben Losonc egyike volt a legvirágzóbb magyar városoknak, határa 4600 holdból állott. Lakossága a szomszéd Tugár várossal együtt 6000 lelket számlált. 1849-ben az oroszok embertelen módon pusztították el a várost, melynek 500 házából csak 140 maradt meg, lakói közül csak 1400 maradt életben.

A pusztulás utáni időben teljesen magára hagyatva és azon 4000 forintot, amely az 1851. évben boldogult Vahott Imre szerkesztése alatt Losonczi Phönix cím alatt megjelent történeti és szépirodalmi emlékkönyv kiadásából és egyéb adakozásokból egybegyűlt, a városi kisedővő alapjára fordítva, nehezen indult újabbi fejlődésnek a város, míg szerencsés földrajzi fekvése, nagy vidéke és polgárságának lankadatlan buzgalma újra felvirágoztatta.

3. Hatóságok és hivatalok. L-ban ezidő szerint kir. járásbíróság, kir. adóhivatal, kir.erdő-hivatal, kir. sóhivatal, kir. posta-és távirda hivatal, kir. pénzügyőri biztosság, kir. iparfelügyelőség, főszolgabírói hivatal, a magyar államvasutak forgalmi főnöksége, állomásfőnöksége, osztálymérnöksége, kir. közjegyzőség, kerületi munkásbiztosító pénztár székel. Székhelye a 25. gyalogezred és 16. tábori tüzérezrednek, a 25. cs. és kir. hadkiegészítő kerületi parancsnokságnak és a 29. vadász zászlóalj pótkeret parancsnokságának.

4. A lakosság foglalkozása. A város lakossága kizárólag ipar-és kereskedelemmel foglalkozik. Van két híres zománcozó gyára, mezőgazdasági gépgyára, az ország egyedüli sörétgyára, ezüst-fém-és ötvösműárú gyára, nagy gőzmalma, posztógyára, két szeszfinomító gyára, ecet-élesztőgyára, két gőztéglagyára, villamos központi telepe, jéggyártásra berendezett közvágóhidja, műtrágyagyára, sertéshizláló telepe, gőzfűrésze, kályhagyára, közraktára; gyáraiban foglalkoztatott munkásainak létszáma 3500; kiágazó állomása a nógrádvármegyei, a poltár-kokovai, a gácsi helyi érdekű vasutaknak.

5. Tervek a jövőre. A város legközelebb megoldandó nagy feladatai közé tartozik a vízvezeték létesítése, városrendezési terv elkészítése, ezek alapján utcáinak és tereinek szabályozása, modern nagy szálloda, gőzfürdő, színház építése, a létesített tisztviselői telep folytatólagos kiépítése és munkáskolóniák építése.